

Ecuador

Írta: Buzás Balázs

Ecuador kicsiny, dél-amerikai ország az Egyenlítő mentén, az Andok hegyvonulatai között, mégis nevezetes három dologról. Az első a Galápagos-szigetek (erről bővebben olvashattunk a Természet 1996/9 számában). A második maga az Andok-hegység, mely az országot észak-déli irányban mintegy 400 km hosszan szeli át, a harmadik pedig a keleti, esőerdei rész – Oriente tartomány –, mely az Amazonas-medence része.

El Parque Nacional Cotopaxi

1975-ben a Cotopaxi vulkán (5897 m) hófödte kúpját körülölelő 33.400 hektáros területen alapították Ecuador második Nemzeti Parkját (a sort 1959-ben a Galápagos-szigetek N. P. kezdte). A park kedvelt kirándulóhely, mivel a fővárostól csupán mintegy 60 km-re található. A száraz évszakban – azaz nyáron – valósággal ellepik a turisták, de amikor mi ott jártunk, „szerencsére” zuhogott az eső, így a park üres volt. A szokatlan csend és a turistamentes időjárás ellenére nem láttunk több állatot, mint a nyáron idetévedő látogatók. A puma (*Felis concolor soderstromii*) és a pápaszemes medve (*Tremarctos ornatus*) a rossz idő ellenére is csak az éjszaka sötétjében merészkedik elő rejtekéből. Igaz, az utóbbinak egy éjszakai túra alkalmával felfedeztük a lábnyomait, de másnapra azt is elmosta az eső.

Ecuador területén két puma-alfaj található meg. A fent említett alfaj elterjedési területének ez a park a déli határa, ettől északra egészen Kolumbia déli részéig előfordul. A másik alfaj (*Felis concolor incarum*) Dél-Ecuadorban és Peruban él, így a két elterjedés nem fedt egymást. A madarak közül sajnos sem kondort (*Vultur gryphus*), sem karakarát (*Polyborus plancus*) nem láttunk. Később tudtuk meg, hogy a felsorolt állatok inkább a park keleti, kevésbé háborgatott részén, a Ruminahui vulkán (4712 m) környékén élnek.

A park bejárata után pár kilométerrel egy erdőirtó-brigádba botlottunk, és egy erdőszébe, aki azt állította, hogy ez még magánterület, a park csak a 3600 m feletti zónában kezdődik. Tőle tudtuk meg, hogy az itt élő hatalmas fenyők (*Pinus radiata*) nem őshonosak, hanem Floridából telepítették be őket. Ezek mellett

A Volcano Cotopaxi hajnalban

vertünk tábort, pont egy kolibri-család (*Trochilidae, Lesbia sp.*) territóriumának közepén. Szűröküetkor a köderdő-zónában uralkodó pára eltűnt, így nemcsak a Cotopaxi csúcsát, de az innen kb. 100 km-re található Chimborazo vulkánt (6310 m) is volt alkalmunk megcsodálni. Habár az éjszakai eső elmosott minket, elindultunk a csúcs felé, ami 4600 m-ig autóval is megközelíthető.

Nem jutottunk azonban tovább, csak a Nemzeti Park Múzeumáig, amely elég szánalmasnak bizonyult. Néhány rosszul kitömött állat, köztük egy terpesztett szárnyú kondor, amely a turisták tollgyűjtő szenvedélyének köszönhetően inkább hasonlított kopasztott csirkére, mint az Andok felejthetetlen röptű madarára, gyanús lében úszkáló, döglött békák és pár gyík alkotta az ökoturisták biológiai továbbképzőanyagát. Itt már annyira zuhogott az eső, hogy az utat sem láttuk, nemhogy a tájat, így visszafordultunk, és elindultunk az Andok keleti lejtőjén található Bános felé.

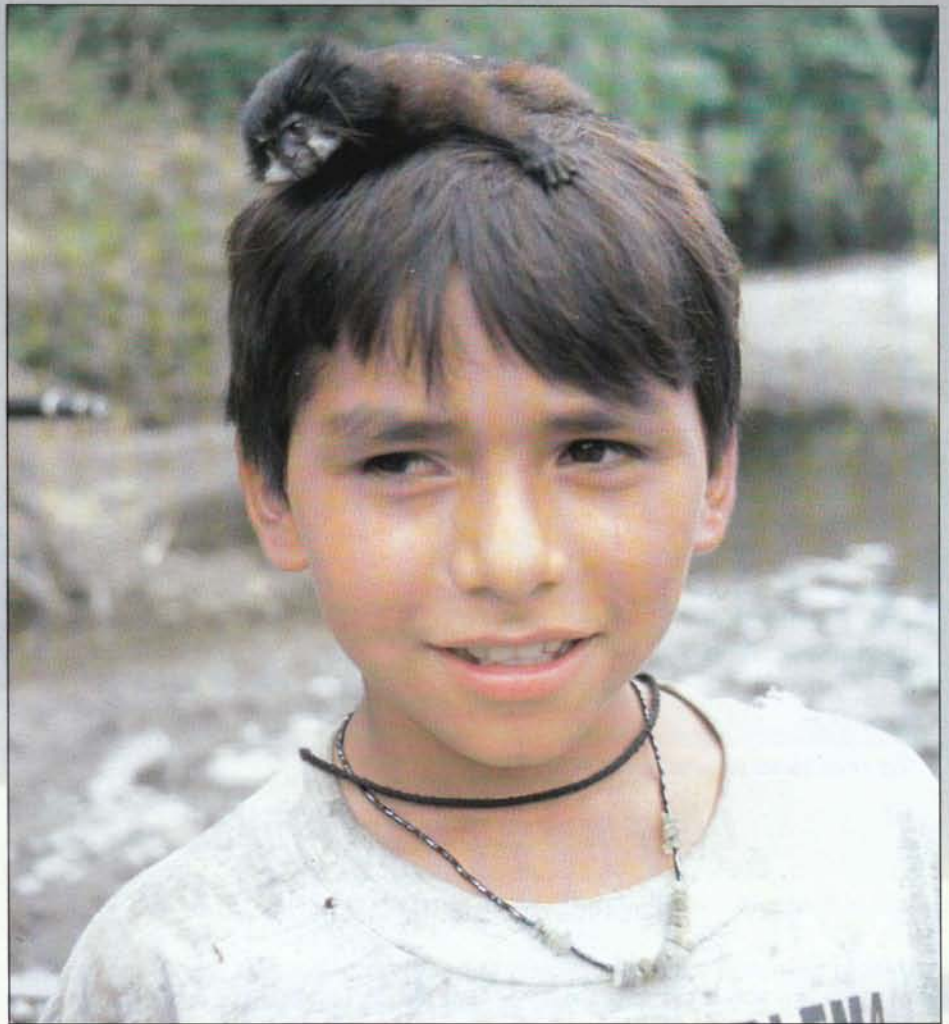
Csak két hét múlva tértünk ismét vissza. Szerencsénkre ezúttal sütött a nap és az ég felhőtlen volt, így feljutottunk a 4800 m-en található José F. Rivas menedékházig, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a Cotopaxi hófödte csúcsára. A vulkán jelenleg is működőképes, az elmúlt 5000 évben mintegy 22 alkalommal tört ki. A benne feszülő energia kicsi, így kitérésétől a közeljövőben nem kell tartanunk.

Ennek a növénynek a virága a pápaszemes medvék kedvenc csemegéje

Az erdei táblás teknős (*Geochelone denticulata*) elszökését egy a páncéljához kötött régi húsdaráló akadályozza meg

*A kis indián haja legfeljebb az anyatest melegét pótolja, de tejet nem ad ennek a kis nyereghátú tamarinak (*Saguinus fuscicollis*)*

A fakitermelők által vágott út, valahol Misahuallí környékén

Egy 14 cm hosszú *Dynastes hercules*-hím

Dél-Amerika rovarvilága

Írta és fényképezte: Nádai László

Minden rovargyűjtő számára nagy élmény eljutni Dél-Amerikába – arra a kontinensre, ahol a rovarok ily nagy számban és fajgazdagságban fordulnak elő. Több rovarcsoportból itt található a legnagyobb méretű fajok. Az éjszakai lepkék egyik csoportjának, a bagolylepkéknek legnagyobbjai a Tizaniák, közülük a legnagyobb szárnyfesztávolságú faj a *Tizania agrippina* elérheti akár a 30-32 cm-t is. A bogárvilág óriása a *Titanus giganteus* nevű cincér – a legnagyobb ismert példány 22 cm hosszú. Itt él az óriásbogarak legméreteesebb képviselője is, a *Dynastes hercules*, ennek a fajnak legtermetesebb példányai 19 centiméteresre nőttek. A cserebogarak egy csoportjának, az aranybogaraknak is több faja él Dél-Amerikában. Ezek a fajok úgy néznek ki, mintha nem a természet remekei lennének, hanem aranyból vagy ezüstből készültek volna. E ritka és különleges rovarok mellett sok egyéb, kevésbé látványos faj található még itt. A nappali lepkéknek több mint 8000 fajuk honos Dél-Amerikában – összehasonlításként egész Európában mindössze 700. Ahhoz, hogy ezeket az állatokat megismerhessük, sokféle gyűjtőmódszert kell alkalmaznunk. A klasszikus lepkeshálós és egyelű bogárgyűjtés mellett igénybe vettük az éjszakai UV-csöves fénycsapdákat és a generátorról működtetett higanygőzölgőket is.

Az *Enema pan* nevű óriásbogár hímje

Nekikészülve az éjszakai rovargyűjtésnek

Chimborazo Faunistic Reservation

1987-ben rezervátumot alapítottak a Chimborazo vulkán (6310 m) környékén, 58.600 hektáron. Az alapítás célja az Andokban élő vagy valaha élt flóra és fauna visszatelepítése, meghonosítása. Ez leglátványosabban a 4000-5000 m-es területeket benépesítő vikunyák (*Vicugna vicugna*) esetében sikerült. A kialudt vulkáni kúpot (a Chimborazo utójára mintegy 10.000 éve tört ki) déli irányból megközelítve több vikuncsoportot is láttunk, némelyek előttünk az úton bóklásztak, kergetőztek. Az állatok számát nem sikerült megtudnom, de kb. 4-5 csoportban 200 állat élhet itt. Ezzel párhuzamosan folyik a lámák (*Lama glama*) és az alpakák (*Lama pacos*) visszatelepítése is.

A hegy északi oldalán, 4800 m-en található Hermanos Carrel menedékház autóval is jól megközelíthető, így itt éjszakáztunk. Éjszaka gyönyörű, holdfényes időben fotóztuk a hegyet és a tengerparti zónában tomboló viharokat, melyeket az El Niño nevű időjárási jelenség okoz. Az El Niño azonban nemcsak viharok formájában bolondítja meg a természetet: hatására Ecuador partjai mentén több fokkal emelkedett az óceán hőmérséklete, így elpusztultak a halak és a táplálkozási láncban felettük álló élőlények (madarak, fókák stb.). Kora reggel másztunk fel az 5000 m-es Edward Whymper menedékházig, s a hegy felejthetetlen látványával búcsúztunk az Andok vulkánjaitól.

Oriente tartomány

Az általunk megkérdezett lakosok egybehangzó véleménye szerint a keleti esőerdőkben éppen jó idő van és csak napi pár órát esik az eső, így elindultunk Puyo felé. Mivel a tartományt csak a 70-es években kezdték kiépíteni, az utak minősége pocsék, a rajtuk való haladás a Camel Trophy-ra emlékeztet.

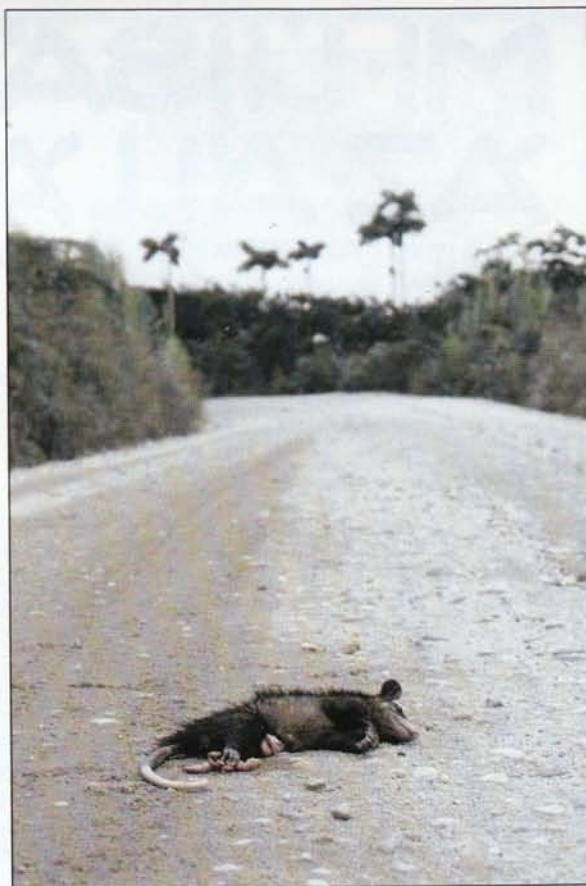
Ha egy országban csak az 1942-es Riói Egyezmény tudja eldönteni, hogy az esőerdő fele Ecuadorhoz vagy Peruhoz tartozzon-e, ráadásul utakat és településeket építenek a dzsungelbe, akkor annak komoly okai vannak. Ecuador esetében ez az ok a fakitermelésben és az olajban keresendő. A tartomány meghódításának története az 1940-es évekre nyúlik vissza. A Gulf, Shell és Texaco cégek ekkor kezdték meg az első próbafúrásokat, de annyi összetűzésük volt az itt élő indián törzsekkel, hogy visszavonulásra kényszerültek. Persze nem adták fel, így a 60-70-es években – immár katonai segédlettel – újra megjelentek a cégek olaj után kutató emberei. Minden egyes ellenük irányuló támadásra (ami az indiánok részéről tulajdonképpen védekezés volt) azonnali, pogromszerű megtorlással válaszoltak. Később a hittérítő-missziók bevetésével támadták a törzsi kultúrákat, a teljes agyimosás mellett a fehér ember betegségeit is az indiánok nyakába zúdítva.

Oriente tartomány jellegzetes növényei az orchideák

Azt, hogy mára hány törzs és hány indián maradt az Amazonas-medencében, senki sem tudja, de ez a szám csak töredéke a század elején élt indián népességnek. A nemzetközi nyomásnak köszönhetően Oriente negyedrésze védett terület (Reserva Biológica Dimoncocha, Reserva Producción Faunística Cuyabeno, Parque

Nacional Yasuni). Az indiánokat sajnos ez sem mentheti meg a teljes kipusztulástól, pedig a romlott nyugati „civilizáció” sokat tanulhatna tőlük. □

A kőolajszállító teherautók áldozata ez az oposzum (Didelphis sp.)

SPEKTRUM TELEVÍZIÓ

Állati helyeken

Folytatódik a méltán népszerű sorozat, melyben híres filmkészítők és filmszínészek kalauzolnak el a világ számos csodálatos vidékére, hogy bemutassák a nézőknek a szárazföldek és a vizek különböző állatait és azok életét, a rájuk leselkedő civilizációs veszélyeket. Marta Becket segítségével eljuthatunk a Nevada-sivatag közelében fekvő Mojave-sivatag látszólag élettelen, mégis sokszínű világába. Ginger Mauney Afrika igazi őslakói, a busmanok közé kalauzol el bennünket. E békés néptől teljesen különböző életvitelű emberek, a dél-amerikai kayapo indiánok hazájuk, az esőerdő megmentéséért folytatott küzdelmével is megismerkedhetünk. De repülhetünk Jared Leto-val Alaszka hőmezői felett és megfigyelői lehetünk a tigrisek tragédiájának is.

A film első része augusztus 13-án 18 órákor, második része augusztus 14-én 13:30 órákor, harmadik része augusztus 16-án 8 órákor lesz látható a Spektrum tévé műsorában.

ajánló

Négylábú páciensek

Évente több mint 25 000 beteg vagy sérült állatkezdencet gyógyítanak Londonban a Kék Kereszt Állatkórházban. Most a tévézések is bepilánthatnak a kulisszák mögé, megismerkedhetnek az állatorvosok és - az Angliában teljesen természetes (!) - állatmentő sofőrök munkájával. Mint ha csak a Vészhelyzetet látnánk, csupán a "páciensek" különböznek. A Kék Kereszt mozgalom egyébként már 100 éve működik és fő támogatója maga a királynő. Eredetileg az állatok elleni kegyetlenkedés megszüntetésére hozták létre. Munkáját még a második világháború alatt sem szakította meg és mind a mai napig tart.

A film első része augusztus 10-én 21 órákor, második része augusztus 11-én 14:40 órákor, harmadik része augusztus 15-én 18:25 órákor lesz látható a Spektrum tévé műsorában.

